విశ్వనాథనాయఁడు

[విజయనగర సామ్రాజ్య చరిత్రమునకు చెందిన ఒక గొప్ప ఆంధ్ర రాజభక్తుని కథ.]

> రోదసి నింపుకున్నది అ
>   రుంతుదభీషణమా ప్రతిజ్ఞ, ఓ
> హో! దయమాలినావటె, మ
>   హోగ్రతపస్సున గన్నతండ్రిపై
> నీదుకటారి విక్రమము
>   నేర్పనటించుచు నె! స్వామికార్యసం
> పాదనకై వరించితివి
>   బాంధవనాశమునైన వీరుడా!
>
> —ఊటుకూరు సత్యనారాయణరావు.

అపుడు విజయనగర సామ్రాజ్యనియంత కృష్ణదేవరాయలు. అతనికి మధుర పట్టణములో 'చంద్రశేఖరుఁడు' అనువాఁడును, తంజావూరు పట్టణములో 'వీరశేఖరుఁడు' అనువాఁడును సామంతరాజులుగ నుండిరి. ఒకప్పుడు వీరశేఖరుఁడు బలాత్కారమున చంద్రశేఖరుని జయించి మధుర రాజ్యమును లాగుకొనెను. అందుమీఁద చంద్రశేఖరుఁడు తన ప్రభువైన కృష్ణదేవరాయలవారి సముఖమునకువచ్చి యిట్లు విన్నవించుకొనెను. 'నాదగ్గఱ, వీరశేఖరుని దగ్గఱ, తమరు కప్పము పుచ్చుకొని మమ్ము సామంతరాజులుగా నేలుచున్నారు. ఇప్పుడు నన్ను వీరశేఖరుఁ డోడించి నా రాజ్యము లాగుకొన్నాఁడు. ఏలినవారు చిత్తగించి నా రాజ్యము నా కిప్పించవలెను. నాకు మీరే దిక్కు.'

రాయలవారీవిన్నపమునువిని 'నాగమనాయఁడు' అను పేరుగల తనసేనానాయకు నొకనిని పిలిపించి యిట్లాజ్ఞాపించెను. 'తంజావూరి వీరశేఖరుఁ డీచంద్రశేఖరుని రాజ్యము బలాత్కారముచేసి కట్టుకొన్నాఁడు. కావున నీవు సేనలను తీసికొనివెళ్ళి దుష్టుఁడైన వీరశేఖరుని తగినరీతిని శిక్షింపుము. చంద్రశేఖరుని రాజ్యము చంద్రశేఖరునకిచ్చి నీవు త్వరగాఁ దిరిగిరమ్ము.'

ఇట్లు రాయలాజ్ఞాపించగా నాగమనాయఁడు సేనలను, చంద్రశేఖరుని వెంటఁబెట్టుకొని తంజావూరు వెళ్ళెను. అచ్చట వీరశేఖరు నోడించి నాగమనాయఁడు రాజ్యము తనవశము చేసికొనెను. పిమ్మట నాతఁడు మధురకు వెళ్లెను. అచ్చట వీరశేఖరుఁడుంచిన సేనలను తఱిమివేసి నాయఁడు మధురరాజ్యమును తనవశము చేసికొనెను. అప్పుడు నాగమనాయనికి తంజావూరు, మధుర రాజ్యములను తానే యేలవలెనని దుర్బుద్ధి పుట్టెను. కావున నాతఁడు మధుర రాజ్యమును చంద్రశేఖరున కీయలేదు. రెండు రాజ్యములు తానే పాలింపసాగెను.

అందుమీఁద చంద్రశేఖరుఁడు పోయి యీసంగతి కృష్ణదేవరాయలతోఁ జెప్పెను. అప్పుడు రాయలవారు నాగమనాయనిపేర ఇట్లుత్తరము వ్రాయించిరి. 'చంద్రశేఖరుని రాజ్యమతనికీయక నీవు కట్టుకొన్నావు. ఆ విధమున రాజ్యమేలుటకు నిన్ను మేము పంపించలేదు. కనుక నీవిది చూచుకున్నవెంటనే చంద్రశేఖరుని రాజ్యమతని కిచ్చి లేచి రావలెను.'

ఆ యుత్తరమునకు నాగమనాయఁడిట్లు బదులు వ్రాసెను. 'తంజావూరు, మధుర రాజ్యములు రెండును గెలిచి నేనిందలి గ్రామములను బందోబస్తు చేసినాను. అందుకు నాసొంతద్రవ్యము చాల కర్చయినది. నేను వ్యయముచేసిన ధనమంతయు రాఁబట్టుకొని వచ్చెదను. అంతవఱకు నేను రాను.'

నాగమనాయఁడు తన ఆజ్ఞ నిట్లు మీఱి నడిచినందుకు కృష్ణదేవరాయలవారికిఁ జాల కోపమువచ్చెను. నిండు కొలువునందుండి రాయలు 'మాయాజ్ఞ తప్పి నడిచిన నాగమనాయని నెవరైన పట్టి యిక్కడకుఁ దీసికొని రాఁగలరా?' అని అడిగెను. అందుమీఁద సేనానాయకు లిట్లు చెప్పిరి: 'నాగమనాయఁడు గొప్ప

వీరుఁడు. ఆసంగతి దేవరవారికి సయితము తెలియును. అతనితో యుద్ధముచేసి పట్టి తెచ్చుటకు మేము చాలము. పోవక తప్పదని దేవరవా రుత్తరు విచ్చిన పోయెదము. పోయి యతనిచేతులలో వ్యర్థముగఁ జచ్చిపోయెదముకాని యతనిని పట్టితెచ్చుట మావల్ల కాదు.'

సేనానాయకు లిట్లు చెప్పినమీఁదట నాగమనాయని కుమారుఁడు విశ్వనాథనాయఁడు లేచి రాయల వారి వద్దకువచ్చి 'దేవరవారు నాకుత్తరువిచ్చిన నాగమ నాయని పట్టి తెచ్చెదను.' అని పలికెను. అప్పుడు రాయలువారు నవ్వి 'తండ్రిదగ్గఱకుఁబోయి యత నితోఁ గలసి నీవుకూడ రాజద్రోహముచేయుట కాలో చించు చుంటివా ?' అని అడిగెను. అందుకు విశ్వనాథ నాయఁ డిట్లు బదులుచెప్పెను. 'చాలకాలమునుండి నే నేలినవారి సొమ్ము తినుచున్నాను. బహుదినములనుండి నమ్మి తమకొలువు చేయుచున్నాను. నాకు స్వామి కార్యము ప్రధానముకాని తండ్రి యెక్కువకాదు. నాకు మీరు సర్కారు రాణువనైన నీయవలదు. రెండు వేల గుఱ్ఱపుదళము, ఆఱువేల కాల్బలము నాకున్నది. ఆసేనను తీసికొనిపోయి తమ యుత్తరువు తప్పినడిచిన నాగమనాయని పట్టి తెచ్చెదను. ఇందుకుఁ దమ యాజ్ఞ కావలెను.' అప్పుడతనిని నమ్మి కృష్ణదేవ రాయలవా రాజ్ఞనిచ్చిరి.

విశ్వనాథనాయఁడు తనసేనను తీసికొని మధురకు వెళ్లెను. పిమ్మట నాతఁడు తండ్రికిట్లు కబురుచేసెను. 'మీరు రాయలవారి యుత్తరువుకుఁ దప్పినడిచినారు. కావున మిమ్ములను పట్టితెమ్మని రాయలువారు నన్ను పంపినారు. ఇప్పుడైనను తమరు చంద్రశేఖరుని రాజ్య మతనికిచ్చి లేచిరండు. రాయలవారితోఁ జెప్పి మీతప్పు మాపు చేయించెదను.'

తనకుమారుఁడైన విశ్వనాథనాయఁ డీ విధమున కబురుచేయగా దానికి నాగమనాయఁ డిట్లు బదు లిడెను. 'రాయలవారి కొఱకు నీవు చాల యుద్ధములు చేసినావు. వారికొఱకుఁ జాల రాజ్యములు సంపాదించి నావు. నేనుకూడ రాయలవారి కొఱకుఁ జాలసారులు పోరినాను. ఆవిశ్వాసము రాయలవారికి లేదు. ఉండి నచో నీమధుర రాజ్యము నేనేలుట కెందు కడ్డు చెప్పును ? నాకు నీవొక్కఁడవే కొమారుఁడవు. చాల రోజులు తపస్సుచేసి విశ్వనాథస్వామిని కొలిచి నిన్ను పొందినాను. ఆదేవునిపేరే నీకుఁబెట్టుకొని సంతోష ములో నున్నాను. కనుక నాతో యుద్ధముచేయుట నీకుఁ దగదు. నే నీరాజ్యము సంపాదించినది నీకొఱకుఁ గాని వేఱుకాదు. కావున నీవు రాయలకొలువు మాని నాలోఁ జేరుము.'

తండ్రి తెలిపిన ఈసంగతులకు విశ్వనాథనాయఁడు తిరిగి యిట్లు బదులుచెప్పెను. 'నేను స్వామిభక్తుఁడను. మీరు స్వామి కార్యమునకుఁ దప్పి నడచినవారు. కావున మీరు నాకుఁదండ్రికారు. నేను మీకుఁ గొమా రుఁడను కాను. రాజద్రోహముచేసి మీరు సంపాదించిన రాజ్యము నాకవసరములేదు. తిన్నగా వచ్చితిరా ప్రభువువారి దగ్గఱకుఁ దీసికొనిపోయి మీతప్పు కాపు చేయించెదను. అట్లుకాక నాతో యుద్ధముచేసితిరా మీరు నన్ను గెలువలేరు. నాది ధర్మపక్షము మీరు రాజద్రోహము చేసినవారు. కావున నన్ను గెలువఁగల బలము భగవంతుఁడు మీకీయఁడు. మిమ్ము తీసికొని వచ్చి తమయెదుట పెట్టవలసినదని రాయలవారు నా కాజ్ఞాపత్ర మిచ్చినారు. అట్లు మిమ్మును పట్టి తీసికొని పోవుటయే నాప్రతిజ్ఞ. స్వామికార్యము నెఱవేర్చుట యొక్కటే నాకు సకల సామ్రాజ్యములు నేలుట. ఈ స్వామికార్యము చేయుటలో నేను తండ్రి, చుట్టమని ఆలోచింపను.'

కొమారుఁడు చెప్పిన మాటలువిని నాగమనాయఁ డిట్లు తలఁచెను. 'కొమారుఁడు కలుగవలెనని నేను చాలదినములు తపస్సుచేసి విశ్వనాథస్వామిని మిక్కిలి ప్రార్థించినాను. అందుకు నామీఁదఁ గత్తియెత్తు కొమా రుఁడు కలిగినాఁడు. ఇట్టి కొమారుఁడు బ్రతికి యున్నను, చచ్చినను ఒక్కటే.' ఇట్లు తలఁచి నాగమ నాయఁడు తన తాలూకు సేనను కూర్చుకొని యుద్ధ మునకు వచ్చెను. అప్పుడు రాజద్రోహియగు తండ్రికిని, రాజభక్తుఁడగు కుమారునకును ఘోరయుద్ధము జరిగెను.

నాగమనాయఁడు కొమారునికిఁ జాలక యోడి పోయెను. విశ్వనాథనాయఁడు తండ్రిని పట్టుకొనెను. ఏనుగుమీఁద సంబారివేయించి యందు తండ్రిని కూర్చుండఁబెట్టి తనసేనలతో విశ్వనాథ నాయఁడు విజయనగరమునకుఁ బ్రయాణమాయెను. ఆతఁడీ వార్త ముందుగానే రాయలకుఁ దెలుపుట కొక యుత్తరము వ్రాసిపంపెను.

ఆ యుత్తరము చూచుకొని కృష్ణదేవరాయలవారు నిండుకొలువునందుండి యిట్లు చెప్పిరి. 'నాగమ నాయని మీఁదికిఁ బోయెదరాయని నే నిచ్చటి సేనా నాయకులనడుగగా వారు భయపడి వెళ్ళలేమన్నారు. విశ్వనాథనాయఁడు పోయి కార్యము నెరవేర్చుకొని వచ్చుచున్నాఁడు. ఆతఁడు స్వామికార్యము కొఱకుఁ దనకు జన్మమిచ్చిన తండ్రిని పట్టితెచ్చుచున్నాఁడు. ఇంతటి రాజభక్తుఁడు జగము నమటియేచ్చట నుండఁడు.' రాయలువారు చెప్పినమాటలు విని కొలువులోనున్న వారును 'విశ్వనాథనాయఁడు స్వామి భక్తిలో హనుమంతుని మించినాఁడు' అని పొగడిరి. తా నేలినవారిలో నింతటి బంటుకలిగినందుకు రాయలవారి రుభుజములు పొంగి సంతోషించి సభవారితో నిట్లు చెప్పిరి: 'ఇంత విశ్వాసముతోఁ బనిచేసిన విశ్వనాథ నాయనిచేత నింక సేవచేయించుకొనుట దోషము. అతని నేదియైన సామంతరాజ్యమునకుఁ బట్టముగట్టి గొప్పపదవిలో నుంచవలెను.'

ఆమాటలకు సభవారిట్లు విన్నపముచేసిరి. 'స్వామీ! విశ్వనాథనాయనికి రాజ్యముమీఁద వాంఛలేదు. ఉండినచోఁ దండ్రివద్దకుఁ బోయినప్పు డతనితోఁగలసి మధుర తంజావూరురాజ్యములకు రాజై యుండును. కాని తమయందు భక్తికలిగి యతఁడు బహువిశ్వాసముతో నింతపనిచేసికొని వచ్చుచున్నాఁడు. స్వామివారి సేవయే కాని యతనికి రాజ్యమక్కఱలేదు. తమరు సర్వజ్ఞులు. తమరికిఁ దెలియనిదేమియున్నది?'

పదిదినములు జరిగినతరువాత విశ్వనాథనాయఁడు తండ్రిని తీసికొనివచ్చి రాయలెదుట నిలబెట్టెను. అప్పుడు రాయలు నాగమనాయనిని చూచి 'నీవు విశ్వాసఘాతకుఁడవు స్వామిద్రోహివి.' అనెను. పిమ్మట విశ్వనాథనాయని దిక్కు మొగమై రాయ లిట్లు సెలవిచ్చెను. 'స్వామికార్యము ప్రధానముచేసికొని తండ్రియని విచారింపక యితనిని పట్టితెచ్చినావు. నీ రాజభక్తికిఁ జాల సంతోషమైనది. నీ మొగముచూచి నీతండ్రిచేసిన తప్పు క్షమించినాము. ఇతనికై దు విడు వుము. ఇంటికిఁ దీసికొనిపొమ్ము.'

అప్పుడు విశ్వనాథనాయఁడు తండ్రి నింటికిదీసికొని వెళ్ళెను. అక్కడ ఆతఁడు తండ్రి పాదపద్మములమీఁద బడి 'యిఁక నాకు మీరు తండ్రి; నేను మీకుఁ గుమారుఁడను. ఇంతవఱకు నేను మీ శత్రుఁడను. రాజ కార్యముకొఱకు నేను మీమీఁదఁ గత్తియెత్తినాను. నా తప్పులు మన్నింపుడు.' అని యనేకవిధముల వేఁడు కొనెను. నాగమనాయఁడు కుమారుని తప్పులు క్షమించెను.

తరువాత నొకనాఁడు కృష్ణదేవరాయలు విశ్వనాథ నాయనిని పిలిచి యిట్లుత్తరువిచ్చెను. 'చంద్రశేఖరుఁడు మధుర రాజ్యమును తిన్నగాఁ బాలించలేఁడు. కావున నతనిని తొలఁగించి మధురరాజ్యమునకు నిన్ను రాజుగా నిలిపినాము. నీవు వెంటనే మధురకు వెళ్ళుము.' అందు మీఁద విశ్వనాథనాయఁ డిట్లు మనవిచేసెను: 'ఇచ్చట విజయనగరములో నిలిచి నిత్యమును తమ దర్శనముచేసి కొనుచు నుండిన నాకుఁజాలును. తమ దర్శనముకలుగు చున్న నాకు సకలసామ్రాజ్యములు నేలినట్లే. విజయ నగరము విడిచి యిప్పుడు నేను మధురకుఁబోయిన తమ దర్శనము దొరకదు. కావున నాకు రాజ్యమువద్దు. మీ దర్శనముచేసికొనుచు నిచ్చటనే యుండిపోదును. ఇందుకుఁ దమరొప్పుకొనవలెను.'

విశ్వనాథనాయఁ డిట్లుచెప్పగా విని రాయలవారీ విధముగాఁ బలికిరి. 'నీతండ్రి నాగమనాయఁడు మధు రకువెళ్ళి మామాట లక్ష్యముచేయక మా కెదురుతిరిగి నాఁడు. అప్పుడు నీవు తండ్రికంటె స్వామికార్యమే యెక్కువయని అతనిని పట్టితెచ్చి మాయెదుటఁ బెట్టి నావు. విశ్వాసముతో మాకింత మేలుచేసిన నిన్ను మేము మఱచిన మామీఁద దేవుఁడు కోపగించును.

కావున నీవుపోయి మధుర రాజ్యమేలుకొనుము. ఇట్లు చేయకపోయినచో నీవు మా యుత్తరువుమీఱిన వాఁడ వగుదువు.'

రాయలు చెప్పినదానికి విశ్వనాథనాయఁడు మాఱు పలుకలేకపోయెను. తన యేలిక యుత్తరువుచొప్పున నాయఁడు మధురకు వెళ్ళెను. అచ్చట ఆతఁడు చాలదినములు రాజ్యముచేసెను. అతనిపిమ్మట గొంతకాల మతని సంతతివారచ్చట పరిపాలనము సాగించిరి.

విశ్వనాథనాయని రాజభక్తి యిట్టిదని చెప్పుటకుఁ దరముకానిది. తపస్సుచేసి తననుకని యష్టకష్టములు పడి పెంచి పెద్దవానినిచేసిన తండ్రిపై నాతఁడు స్వామికార్యము పట్టునఁ గత్తియెత్తెను. అయితే యంతమాత్రమున విశ్వనాథనాయనికిఁ దండ్రియెడల భక్తిభావము లేదని యనఁగూడదు. కృష్ణదేవరాయలు తనతండ్రిని క్షమించినతోడనే విశ్వనాథనాయఁ డతనిని ఇంటికిఁ దీసికొనిపోయెను. అచ్చట అతఁడు తండ్రి పాదములమీఁదబడి తన్నుమన్నింప ననేకవిధముల వేఁడుకొనెను. తండ్రియెడల నింతటి భక్తియున్నను విశ్వనాథనాయఁడు స్వామికార్యము కొఱకతనిపైఁ గత్తియెత్తెను. రాజభక్తు లన్నిఁటికంటెను స్వామికార్యము నెఱవేర్చుటయే ముఖ్యముగాఁ జూతురు.

ఆమహామూర్తి దివ్యనేత్రాంతశోణ
బహుళరేఖాళి, ఏపరీభావకృద్ధ
మనుజనాయకశత్రునిర్మథనయోగ్య
గాఢనిష్కామభక్తియోగమ్ము దెలుపు.

ఈనవసాంధ్యమేఘము ర
చించు కడిందివిలాసరేఖలో
పూసిన దాంధ్రకీర్తి మెఱ
పుంబలె, తావకమైన రాజసే
వా నియతోగ్రజీవితశు
భవ్రతగాఢ దిగంతవీధి నే
డేని వినంగనోచుకొన
డేమిది ఆంధ్రకుమారు డక్కటా!

—ఊటుకూరు సత్యనారాయణరావు.

ప్రకటనలు

అయోమయయుగం, స్వర్ణయుగం ఇత్యాదిగా అన్నట్టే, చరిత్రలో మన నేటి కాలాన్ని ప్రకటనలయుగం అంటే బాగుండును. ఇది రాస్తూ తలెత్తి చూశాను. ఎదటి గోడమీద 'రత్నపురుష లేహ్యం' ప్రకటన కనబడ్డది. కుడివైపున గోడమీద తామర మందు ప్రకటన. ఎడమవైపు ఎలక్ట్రిక్ స్తంభానికి ద్రాక్షాసవ ప్రకటన, బల్ల కట్టి వుంది. నా స్నేహితుఁడు కలకత్తానుంచి వుత్తరంరాశాఁడు దాని తపాలాబిళ్ళమీద హిందూదేశపు ప్రకటనలను పోషింపుడు అని ముద్రించివుంది. ప్రకటనలు చదవడం నాకెంతో సరదా. పత్రికలలో అవి చదువుతోంటే నా ప్రక్కనివుండే మిత్రులు 'అవెందుకు చూస్తావు అసలు సంగతులు చూడవోయ్' అంటారు. ఫ్రీ శాంపిల్సుకోసం నేను చాలా తపాలాఖర్చు చేశాను.

అయితే, యీ ప్రకటనలు యిప్పుడేనా, పూర్వమూ వున్నాయా అని నా చారిత్రక దృష్టి ప్రశ్నించింది. సరే అని విజ్ఞాన సర్వస్వం తీశాను. అందులో ఇవి పూర్వం నుంచీ, అంటే క్రీస్తువెనుక శతాబ్దులలోకూడా వున్నవని కనబడ్డది.

మన పురాణకాలంలో నారదుఁడు ఈ ప్రకటనలు చేస్తూండేవాడేమో. అతని ద్వారానే రెండురాజ్యాలు యుద్ధం ప్రకటించటం; 'వరుఁడుకావలెను', 'వధువు కావలెను' ప్రకటనలు జరుగుతూ వుండేవేమో. ఇతనుగాక పూర్వం ఇంద్రసభ, వల్ల చాలా వఱకు యీ ప్రకటనలపని అవుతూవుండేది.

గ్రీకులు, రోమనులు, కాలంలో ప్రకటనకి, పాశ్చాత్యదేశాల్లో అంకురాలున్నాయి. ఆ రోజుల్లో బానిసలు పారిపోతోండే వారు.